

які на основі оцінки стану умов і охорони праці допомагатимуть встановити пріоритетні напрями витрат і визначити результативність проведених заходів.

Висновки. Для раціонального розподілу коштів і вибору пріоритетного напрямку заходів з поліпшення умов і охорони праці необхідно оцінити їх економічну ефективність. Застосовувані раніше в нашій країні підходи, які визначали як результат умовний ефект, застаріли. Сьогодні вітчизняні автори приймають думку зарубіжних фахівців: результативність проведення заходів визначається як скорочення реальних витрат підприємства внаслідок нещасних випадків і професійної захворюваності. Цей підхід більш наочно відображає дійсність, ніж умовна економія, дає уявлення про рівень проблеми, сприяє виявленню економічних стимулів для поліпшення умов і охорони праці.

Для підвищення соціально-економічної ефективності заходів із поліпшення умов праці на підприємствах лісової галузі необхідне комплексне використання методів експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу, оброблення інформації та прогнозування.

Література

1. Тисовський Л.О. Регресійний аналіз причин виробничого травматизму працівників Держкомлісгоспу України / Л.О. Тисовський, В.М. Степанишин // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість : міжвідомч. наук.-техн. зб. – Львів : Вид-во НЛТУ України. – 2011. – Вип. 37.2. – С. 34-38.

2. Ткачук С.П. Методичні рекомендації по визначенню напрямків ефективного вкладення коштів в охорону праці на підприємстві / С.П. Ткачук, Г.Г. Лесенко, К.Н. Ткачук, І.А. Лучко, А.О. Водяник. – К. : Вид-во "Основа", 1999. – 80 с.

Дейнека А.М., Степанишин В.М. Приоритетные направления перераспределения средств на профилактику производственного травматизма на предприятиях лесной отрасли

Произведено исследование использования средств на мероприятия по охране труда на предприятиях лесного хозяйства. Предложены новые подходы и принципы объективной оценки и определения направлений эффективного использования средств путем расчетов суммы вложений в мероприятия по охране труда и рационального распределения ее по конкретным направлениям трудовой деятельности. Использование предложенного методического обеспечения позволит получить социальный эффект и повысить результативность вложения средств в улучшение условий и безопасности труда работников лесохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: производственный травматизм, средства на охрану труда, трудовая деятельность, предупреждение травматизма, социальный эффект.

Deyneka A.M., Stepanyshyn V.M. The Priorities for Fund Redistribution to Prevent Industrial Accidents at Forestry Enterprises

The safety measures at forestry enterprises are considered. New approaches and principles of an objective assessment of the sector and effective use of funds by calculating the amount of investments in safety measures and rational distribution of employers in specific areas of security activities are provided. Using the proposed methodology will allow to get a social impact and improve the effectiveness of investment in improving working conditions and safety.

Keywords: industrial accidents, costs for labor protection, labor-protective activity, trauma prevention, social effect.

УДК 338.2:658.0(477):65.012

Проф. Т.Г. Васильців¹, д-р екон. наук;
аспір. Ю.А. Поповіченко²

МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Виявлено негативні аспекти організаційного та економіко-правового середовища комерційної господарської діяльності на сільських територіях України. Показано вплив недоліків підприємницького середовища на розвиток сільських територій і конкурентоспроможність їх локальних економічних комплексів. Обґрунтовано інструменти, засоби та заходи державної політики удосконалення середовища розвитку та безпеки підприємництва на сільських територіях України в рамках таких механізмів, як інституційний, організаційно-економічний, інформаційний та соціально-психологічний.

Ключові слова: сільські території, підприємництво, економічна безпека, забезпечення, механізми розвитку.

Постановка проблеми. Посилення диференціації регіонального та субрегіонального економічного розвитку та якості життя сільського та міського населення є актуальною проблемою регіональної політики України впродовж усього періоду незалежності. Упродовж останніх років спостерігається особливе загострення соціально-економічних проблем сільських територій. Це пов'язане, з одного боку, з притаманним і нашій державі глобальним процесом урбанізації, а, з іншого, – економічним, соціальним, культурним, духовним занепадом українського села, зумовленим низкою проблем, пов'язаних з недостатньо ефективним використанням соціально-економічного потенціалу. Як наслідок, сьогодні перед сільськими територіями України постала низка викликів, зумовлених руйнуванням їх соціальної та комунальної інфраструктури, погіршенням якості людського капіталу, нарощуванням соціально-демографічних диспропорцій, недостатньо ефективним використанням наявних природних ресурсів, погіршенням екологічних умов господарювання.

Така ситуація значною мірою зумовлена низьким рівнем економічної безпеки, а відтак, і розвитку підприємництва на сільських територіях України. Це позначається на стані їх соціально-економічних комплексів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади управління розвитком сільських територій досліджують А. Бидик [2], О. Бородіна [3], Л. Лісовий [4], О. Могильний [7], О. Сатов [8] та ін. Проблеми становлення підприємницького сектору та економічної безпеки підприємництва проаналізовано у дослідженнях В. Акімова [1], О. Маліновської [5], В. Гесця [6] та ін. Проте стан розвитку та рівень економічної безпеки підприємництва на вітчизняних сільських територіях залишається украй низьким. Це потребує обґрунтування специфічних та більш дієвих механізмів і засобів державної політики розвитку і забезпечення економічної безпеки підприємництва на сільських територіях нашої держави.

Постановка завдання. Метою роботи є виявлення поточного стану, причин та перешкод, а також механізмів та інструментів розвитку і забезпечення економічної безпеки на сільських територіях України.

¹ Львівська КА;

² Львівський інститут міжрегіональної академії управління персоналом

Виклад основного матеріалу. Ефективне реформування та забезпечення розвитку підприємництва на вітчизняних сільських територіях є вагомим резервом вирівнювання просторово-структурних соціально-економічних деформацій, простором для розвитку галузей реального сектору економіки, стимулювання ділової активності, покращення інфраструктури та якості життя значної частини населення.

Зауважимо, що проблему розвитку та посилення економічної безпеки підприємництва на сільських територіях України передусім обумовлюють такі аспекти: невисокий рівень якості життя та соціальної забезпеченості населення – потенційних підприємців; низький рівень розвитку підприємства, ділової інфраструктури та використання в цих цілях природно ресурсного потенціалу, застарілі методи господарювання, що гальмують процеси модернізації економіки села (рівень розвитку інституційного середовища на сільських територіях України не відповідає сучасним вимогам та об'єктивним потребам суб'єктів господарювання; якісні послуги з підтримки та обслуговування бізнесу, покращення доступу до ресурсів і ринків представники бізнесу можуть отримати лише в обласному та районних центрах, інших великих містах області; відсутні бізнес-інкубатори, центри підтримки бізнесу, території пріоритетного сприяння розвитку підприємства; недостатньо використовується й такий інституційний інструмент сприяння розвитку сільських територій як регіональні агенції місцевого розвитку; звертає на себе увагу й фактична відсутність на сільських територіях сучасних об'єктів інноваційної інфраструктури – технопарків, інноваційно-технологічних центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційно-технологічних та інжинірингових фірм, сучасних об'єктів інформаційної системи, зокрема аналітичних і статистичних центрів, інформаційних баз і мереж, служб з підготовки і перепідготовки кадрів, венчурних компаній і фондів, а також організацій, спроможних надавати якісні експертні висновки для виробників та інвесторів, дієвих систем патентування, ліцензування і консалтингу, фахівців з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, комерціалізації наукових результатів); погіршення якості людського капіталу; монофункціональний характер економічного розвитку сільських територій та низький рівень диверсифікації економіки села.

Ці та інші чинники посилюють дисбаланс розвитку регіональних економік, ускладнюють формування конкурентоспроможних економічних комплексів. Відтак, пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку сільських територій є: покращення умов та створення територій, комфортних для проживання сільського населення, шляхом розбудови житлово-комунальної, комунікаційної та соціальної інфраструктури, покращення рівня забезпеченості населення об'єктами торгівлі і споживчих послуг, розвитку мережі інституцій соціальної підтримки і допомоги; створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємства, у т.ч. з використанням факторних конкурентних переваг та природно ресурсного потенціалу сільських територій (надання оздоровчих та відпочивальних послуг, розвиток "зеленої" економіки, агроосель, творчих індустрій, використання потенціалу культурних ресурсів та народної творчості); покращення транспортної (локальної) доступнос-

ті сільських територій; запровадження організаційно-економічних механізмів розвитку людського капіталу; диверсифікація економіки сільських територій; децентралізація влади і підвищення функціональної спроможності органів місцевого самоврядування сільських територіальних громад.

На досягнення цих пріоритетів необхідно спрямувати дієві та ефективні механізми державної регіональної політики, а саме:

- інституційні. Метою їх застосування є удосконалення системи планування розвитку та посилення економічної безпеки підприємства на сільських територіях, покращення фінансової і функціональної спроможності органів влади та місцевого самоврядування щодо його регулювання. Важливо передбачити планування розвитку підприємства на сільських територіях у державній та регіональних стратегіях соціально-економічного розвитку. При цьому для розширення можливостей громадських організацій та об'єднань, які представляють територіальну громаду, інститутів громадянського суспільства, агенцій регіонального розвитку, місцевих бізнес-асоціацій (інституціоналізації територіальних громад як юридичних осіб) потрібно розробити методичні рекомендації щодо їх створення і функціонування, а також інструктивних матеріалів щодо нормативно-правого, методичного, економічного забезпечення створення та діяльності таких громадських інституцій.

Першочергова увага має приділятися формуванню ефективного інституційного механізму державної підтримки інновацій у сільському господарстві та в інших сферах економічної діяльності на селі. Нині діюча модель, орієнтована на пряме бюджетне субсидування агровиробників, має поступитися інструментам інноваційного менеджменту, які зарекомендували свою успішність у розвинутих державах світу. Насамперед це стосується поліпшення інвестиційного клімату через фінансування інфраструктурних проєктів, створення агропромислових кластерів та агроіндустріальних парків, стимулювання конкуренції на аграрному та суміжних із ним ринках.

У напрямі стимулювання активізації підприємницької ініціативи потрібно удосконалити планування і програмування її розвитку на місцевому рівні за принципом проєктно-грантової форми фінансування заходів та збільшення частки "продуктивних" витрат, спрямованих на формування мережі інституцій і програм фінансово-кредитного сприяння, залучення страхової сфери до зниження рівня ризику і забезпечення фінансування підприємств, створення мережі муніципальних бізнес-інкубаторів і венчурних фондів, покращення інституційно-правового забезпечення розширення можливостей підприємств до реалізації інвестиційних проєктів і інноваційних програм, розширення можливостей функціонування мережі суб'єктів фінансово-інвестиційної підтримки бізнесу, покращення доступу малих підприємств до інновацій та інвестицій;

- організаційно-економічні. Дієвим тут може стати застосування механізмів державно-приватного партнерства з метою пошуку фінансово-інвестиційного забезпечення створення сучасних якісних доріг, дорожньо-транспортної інфраструктури та завершення будівництва під'їздів до сільських населених пунктів, розвитку інформаційно-комунікаційного забезпечення, підприємницької інфраструктури.

У межах економічних механізмів стимулювання розвитку підприємницької діяльності на сільських територіях потрібно реалізувати комплекс захо-

дів, спрямованих на стимулювання розвитку перспективних для певної території видів економічної діяльності, у т.ч. з врахуванням виробничо-ресурсного потенціалу підприємств, розробку для цього для потенційним інвесторам регіональних паспортів пріоритетних видів економічної діяльності, які враховували б специфіку конкретної сільської території; ініціювання державної підтримки фінансових та лізингових програм розвитку малого і середнього підприємництва на території сільських поселень, передусім задля модернізації матеріально-технічної та техніко-технологічної бази суб'єктів реального сектору економіки з можливістю часткової компенсації вартості придбаного обладнання та устаткування за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів; формування економічних стимулів для створення локальних інтегрованих виробничих систем, проведення горизонтальної та вертикальної кооперації підприємств, входження особистих селянських господарств у вертикальні виробничо-збутові господарські системи, стимулювання процесу формування аграрних горизонтально- та вертикально-інтегрованих кластерів.

Під час формування інструментів організаційно-економічних механізмів розвитку та посилення економічної безпеки підприємництва сільських територій України потрібно ідентифікувати й такі, що спрямовані на забезпечення диверсифікації та багатофункціонального розвитку господарських комплексів сільських територій шляхом нарощування потужностей туристичної індустрії, сфери послуг, переробної та легкої промисловості, телекомунікаційних технологій у сільській місцевості.

З метою активізації туристичної діяльності на сільських територіях необхідно активізувати просування їх туристичних можливостей на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях; забезпечити вивчення закордонного досвіду щодо розвитку різноманітних видів зеленого туризму, ознайомлення зацікавлених підприємців і мешканців сільських територій з особливостями започаткування та ведення агротуризму; здійснювати цілеспрямовану діяльність з відновлення, збереження та культивування місцевих традицій і звичаїв з метою реалізації конкурентних переваг агротуризму;

- інформаційні, соціально-психологічні. Завдання та методи інформаційних і соціально-психологічних механізмів розвитку та зміцнення економічної безпеки підприємництва на сільських територіях потрібно спрямовувати на забезпечення інформаційно-консультаційної підтримки населення щодо започаткування власного бізнесу, покращення соціально-психологічного та організаційно-професійного середовища трудової та підприємницької діяльності через наявну мережу обласних та районних центрів зайнятості, місцевого дорадництва, агенції регіонального розвитку, навчання і тренінги для сільського населення, надання фінансової та організаційної підтримки організацій, що реалізують навчально-просвітницькі заходи у сфері зайнятості підприємництва.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, з метою покращення середовища функціонування та безпеки підприємництва на сільських територіях України, вирівнювання таким чином просторово-структурних соціально-економічних деформацій, розвитку галузей реального сектору економіки, стимулювання ділової активності, покращення інфраструктури та якості життя населення на території сільських поселень потрібно реалізувати системну су-

купність засобів, форм та інструментів державної регіональної політики у межах інституційних, організаційно-економічних, інформаційних, соціально-психологічних механізмів.

Реалізація інституційних механізмів спрямована на удосконалення системи планування розвитку і безпеки підприємництва на сільських територіях та посилення фінансової і функціональної спроможності органів влади та місцевого самоврядування. Вона потребує вдосконалення стратегічного планування розвитку сільських населених пунктів, посилення ролі в цьому процесі територіальних громад, формування ефективного інституційного механізму державної підтримки інноваційного розвитку, формування мережі інституцій та програм фінансово-кредитного сприяння, створення мережі бізнес-інкубаторів і венчурних фондів.

Для досягнення завдань організаційно-економічних механізмів розвитку та безпеки підприємництва на сільських територіях необхідно реалізувати заходи, спрямовані на активізацію державно-приватного партнерства в цілях розвитку дорожньо-транспортної, логістичної, комунікаційної, соціальної інфраструктури; посилення державного та громадського контролю у поєднанні з наданням фінансово-кредитних стимулів до діяльності у напрямі забезпечення сталого розвитку територій.

Інструменти інформаційних і соціально-психологічних механізмів розвитку та посилення економічної безпеки підприємництва на сільських територіях України необхідно спрямувати на забезпечення інформаційно-консультаційної підтримки населення щодо започаткування власного бізнесу, покращення соціально-психологічного та організаційно-професійного середовища трудової та підприємницької діяльності.

Напрями подальших наукових досліджень у цій сфері мають стосуватися удосконалення методики оцінювання стану економічної безпеки підприємництва на сільських територіях.

Література

1. Акимов В.А. Актуальные проблемы устойчивого развития : монография / В.А. Акимов, Е.В. Бريدун М.Ю. Ватагин и др. / под общ. ред. И.В. Недина Е.И. Сухина. – К. : Изд-во "Знання України", 2003. – 430 с.
2. Бидик А.Г. Теоретична структура механізму фінансового забезпечення розвитку сільських територій / А.Г. Бидик // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-виробн. журнал. – 2013. – № 3 [41]. – С. 156-162.
3. Бородин О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення / О. Бородин, І. Прокопа // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2009. – № 10. – С. 59-67.
4. Лісовий А.М. Державне регулювання розвитку сільських територій / А.М. Лісовий // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2009. – № 8. – С. 117-121.
5. Маліновська О.Я. Проблеми державного регулювання розвитку підприємництва в Україні / О.Я. Маліновська // Регіональна економіка : наук.-практ. журнал. – 2006. – № 1. – С. 200-205.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / за ред. Валерія Михайловича Гесця. – Харків : Вид-во "Інжек", 2006. – 240 с.
7. Могильний О.М. Державна політика у розвитку сільських територій / О.М. Могильний // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2010. – № 10 – С. 125-131.
8. Сатов О.Я. Розвиток сільських територій та проблеми модернізації державного управління / О.Я. Сатов. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdup/2013_1/Satov.pdf.

Васильців Т.Г., Поповиченко Ю.А. Механизмы развития и обеспечения экономической безопасности предпринимательства на сельских территориях

Обнаружены негативные аспекты организационной и экономико-правовой среды коммерческой хозяйственной деятельности на сельских территориях Украины. Показано влияние недостатков предпринимательской среды на развитие сельских территорий и конкурентоспособность их локальных экономических комплексов. Обоснованы инструменты, средства и мероприятия государственной политики усовершенствования среды развития и безопасности предпринимательства на сельских территориях Украины в рамках таких механизмов, как институционный, организационно-экономический, информационный и социально-психологический.

Ключевые слова: сельские территории, предпринимательство, экономическая безопасность, обеспечение, механизмы развития.

Vasylytsiv T.G., Popovichenko Yu.A. The Mechanisms of Development and Providing Entrepreneurship Economic Security on Rural Territories

The negative aspects of commercial economic activity in the organizational, economic and legal environment on Ukrainian rural territories are identified. The influence of entrepreneurship environment development disadvantages on rural territories and local economic complexes competitiveness is stated. The instruments, facilities and measures of entrepreneurship public policy for economic security improvement of environment development on Ukrainian rural territories within the framework of such mechanisms as institutional, organizational economic, informative and socialpsychological are grounded.

Keywords: rural territories, entrepreneurship, economic security, providing, mechanisms of development.

УДК 336.71 Проф. Н.С. Прокопенко¹, д-р екон. наук; ст. наук співроб. С.А. Навроцький², д-р екон. наук; доц. Н.В. Алтухова¹, канд. екон. наук

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Розглянуто сутність фінансового механізму, мету, його завдання і принципи. Обґрунтовано, що фінансовий механізм представляє сукупність складових: нормативно-правове забезпечення – закони України, постанови Верховної Ради, укази Президента, постанови Уряду, накази та листи міністерств, відомств, інструкції, норми, нормативи, методичні вказівки, інша нормативна документація, що регламентує діяльність домогосподарств; фінансове забезпечення – самофінансування, вкладення коштів у цінні папери, кредитування та фінансування на безповоротній основі; фінансове регулювання – принципи фінансування, види бюджетування домогосподарств, об'єкти фінансування (інвестування), порядок надання пільг фінансової підтримки, субсидій, контроль за правильністю використання фінансових коштів та своєчасністю розрахунків з бюджетом: інформаційне забезпечення – статистичні дані; звітні дані домогосподарств; дані Міністерств аграрної політики та фінансів України; висновки комітетів із питань фінансів та банківської справи та з питань аграрної політики та земельних відносин ВР про наслідки застосування елементів фінансового механізму; законодавчо-нормативні акти. Впровадження фінансових механізмів у дію здійснюється за допомогою фінансових інструментів, до яких відносяться фінансові плани, інвестиції, кредити, інші фінансові ресурси, ціни, податки, пільги, стимули, санкції, види фінансового контролю.

¹ ПВНЗ "Європейський університет", м. Київ;
² ННЦ "Інститут аграрної економіки"

Ефективність застосування елементів фінансових механізмів домогосподарств відстежено за допомогою моніторингу.

Ключові слова: домогосподарства, функціонування домогосподарств, фінансовий механізм, фінансове забезпечення, фінансові інструменти.

Домогосподарства виступають одним із суб'єктів фінансових відносин у суспільстві будь-якої держави, окреслюють основу його життєдіяльності, формують попит з метою задоволення потреб людини, що впливає на структуру господарської діяльності і на темпи її розвитку. Звідси, в системі функціонування домогосподарств важливим чинником виступає фінансовий механізм.

Метою роботи є висвітлення результатів теоретичного дослідження сутності фінансового механізму функціонування домогосподарств, його складових для забезпечення ефективності діяльності останніх.

Проблема визначення сутності фінансового механізму діяльності суб'єктів господарювання була висвітлена в багатьох працях вчених: О.Д. Василик, К.В. Павлюк [1, с. 95], В.К. Сенчагов [2, с. 5], С. Огородник, В. Федосов і В. Опарін [3, с. 132], Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовський, Б.А. Стародубцева [4, с. 369], І.М. Садіков [5], Є.Г. Белоконьська [6]. Досить різні підходи цих вчених до окреслення дефініції фінансового механізму суб'єктів господарювання представлено у таблиці.

Табл. Узагальнення теоретичних підходів до сутності фінансового механізму

Автор	Визначення
О.Д. Василик, К.В. Павлюк [1, с. 95]	"...фінансовий механізм поділяється на такі складові: фінансовий механізм підприємств, організацій, установ; бюджетний механізм; страховий механізм"
В.К. Сенчагов [2, с. 5]	"...фінансово-кредитний механізм включає три підсистеми: фінансово-кредитне планування; фінансово-кредитні важелі; організаційні структури і правовий режим фінансово-кредитної системи"
С. Огородник, В. Федосов і В. Опарін [3, с. 132]	"...фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансово-кредитне забезпечення і фінансово-кредитне регулювання"
Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовський, Б.А. Стародубцева [4, с. 369]	"...складова частини господарського механізму, сукупності фінансових важелів, інструментів, форм і способів регулювання економічних процесів і відносин"
І.М. Садіков [5]	"... це система економічних відносин, яка визначає залучення та ефективне використання фінансових засобів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на діяльність кластерів"
Є.Г. Белоконьська [6]	"... зміст фінансового механізму формування і функціонування кластеру обумовлена його мезоекономічною природою і мережним характером об'єднання фірм. Синергійний ефект у фінансовому плані проявляється в отриманні фірмами доходу – кластерної ренти. Специфіка фінансового механізму промислово-територіального кластеру полягає у поєднанні ринкових і ієрархічних взаємодій учасників в галузевих і територіальних каналах виробництва і розподілу ренти"